

Uddannelsesprogram for introduktionsstilling i patologisk anatomi og cytologi i Region Øst

Patologiafdelingen, H:S Hvidovre Hospital

Introduktion

Patologisk anatomi og cytologi er et diagnostisk speciale, der betjener hospitalsafdelinger, praktiserende læger og myndigheder med diagnoser baseret på morfologiske forandringer i organer, væv og/eller celler. Diagnoserne stilles ud fra makroskopi- og konventionelle lysmikroskopiundersøgelser ofte suppleret med specielle teknikker som fx immunhisto-/cytokemi. I stigende omfang er teknikker, der omfatter molekylærbiologiske og genetiske forhold, blevet nødvendige i det diagnostiske arbejde, hvorfor den optimale diagnostiske kvalitet i mange tilfælde er afhængig af samarbejde med klinikere. Specialet er ofte involveret tidligt i patientforløbet i form af frysensnitsundersøgelse peroperativt eller hurtige diagnoser på vævs- og/eller celleprøver. Arbejde med diagnostik af tumorsygdomme er en af fagets hovedopgaver, men også diagnostik og klassifikation af inflammatoriske og degenerative sygdomme er vigtige opgaver. De stillede diagnoser danner basis for kliniske beslutninger om operative indgreb og/eller medicinske behandlinger, og de givne patologisvar danner grundlaget for vejledning om sygdommens udbredning, herunder om behandlingseffekt og prognose. Obduktioner er også et af specialets opgave, herunder bestemmelse af dødsårsag og at øge viden om sygdomme.

Uddannelsesforløbet

Hele uddannelsen til speciallæge i patologisk anatomi og cytologi kan gennemføres på 60 måneder: 12 måneders introduktionsuddannelse efterfulgt af 48 måneders hoveduddannelse. I Danmark findes i alt ca. 25 introduktionsstillinger, heraf 15 i region Øst. Man skal have gennemgået en introduktionsuddannelse for at kunne opnå ansættelse i en hoveduddannelsesstilling.

Denne introduktionsstilling indebærer ansættelse på Patologiafdelingen på Hvidovre Hospital i samtlige 12 måneder.

Patologiafdelingen, Hvidovre Hospital, varetager histologisk og cytologisk diagnostik samt obduktioner for de kliniske afdelinger på Hvidovre Hospital, Amager Hospital, Glostrup Hospital og for primærsektoren i Københavns og Frederiksberg kommuner (undtagen speciallæger i dermatologi). Befolkningsgrundlaget er ca. 600.000 personer. Herudover forestår Patologiafdelingen screening for livmoderhalskræft i hele det tidligere H:S' optageområde, idet væskebaseret teknik og HPV diagnostik er implementeret som undersøgelsesmetode. *Hybrid capture*-teknik (HPV undersøgelse) blev indført i 2005.

Patologiafdelingen udfører årligt ca. 32000 histologiske undersøgelser, ca. 66.000 cytologiske undersøgelser, heraf 65.000 cervixcytologiske undersøgelser samt ca. 120 obduktioner. Patologiafdelingen er normeret med en ledende overlæge, en professor, 9 overlæger, 1-2 afdelingslæger, 2 læger i hoveduddannelse (1. og 4. års kursist) og 2 introduktionsreservelæger. Derudover er afdelingen normeret med en ledende bioanalytiker, 1 afdelingsbioanalytiker, 2 bioanalytikerundervisere, 25,5 bioanalytikere, 2 lægesekretærer/kontorassistenter og 1 laboratoriebetjent.

Arbejdet ved Patologiafdelingen er opdelt i tre søjler: (1) gynækopatologi, (2) gastrointestinal patologi, inklusive servicering af HNPCC registret, desuden leverpatologi, hæmatopatologi, dermatopatologi, og ikke-gynækologisk cytologi samt (3) molekylærpatologisk laboratorium i samarbejde med hospitalets Forskningscenter med henblik på et tæt diagnostisk og forskningsmæssigt samarbejde. Til dette laboratorium er knyttet en molekylærbiolog og 2 bioanalytikere.

Afdelingen afholder ca. 150 konferencer med kliniske og med andre parakliniske afdelinger årligt.

Den uddannelsessøgende forventes ved siden af det diagnostiske arbejde at deltage i afdelingens opgaver indenfor akkreditering, kvalitetssikring, konferencer, forskning og udvikling samt organisatorisk arbejde.

Udover at uddanne speciallæger i patologisk anatomi og cytologi er afdelingen uddannelsessted for medicinstuderende og bioanalytikerstuderende.

På Hvidovre Hospital deltager man i en generel introduktion til sygehuset, som varer 1½. dag. Herefter introduceres den uddannelsessøgende til afdelingen med præsentation for det øvrige personale samt anvisning af kontor og andre faciliteter. Den uddannelsessøgende får tildelt en vejleder, som bl. a. skal sørge for, at formalia vedrørende uddannelsen overholdes. Der afholdes således en introduktionssamtale, hvor den uddannelsessøgende, vejlederen og den uddannelsesansvarlige overlæge deltager og der laves en individuel uddannelsesplan. Herefter introduceres den uddannelsessøgende til det daglige arbejde.

Reservelægen oplæres i obduktionsarbejdet, deltager i udskæringen af store præparater sammen med den ansvarlige overlæge og får herfra udvalgt præparater til mikroskopi således, at vedkommende får indtryk af afdelingens arbejde. Desuden vil der i løbet af de to første uger være instruktion i brug af mikroskopet og en kort præsentation af procedurene i laboratoriet. Efterhånden udfører den uddannelsessøgende selvstændigt obduktioner, og der påbegyndes egentlig uddannelse i præparatudskæring og efterfølgende mikroskopi og svarafgivelse. Præparater (såvel større resektater som i stadigt større omfang mindre præparater) vil naturligt stige i sværhedsgrad. Når det er praktisk muligt, vil den uddannelsessøgende under supervision varetage frysensnitundersøgelserne.

I løbet af ansættelsen vil den uddannelsessøgende i en uge blive undervist i laboratoriets funktioner. Tilsvarende vil der være en introduktion til afdelingens molekylær biologi. Det er dog ikke meningen, at den uddannelsessøgende skal oplæres i selve arbejdsprocedurene.

Den uddannelsessøgende vil præsentere egne præparater ved de klinisk-patologiske konferencer under vejledning og supervision, og den uddannelsessøgende deltager i afdelingens øvrige arrangementer, herunder undervisning og møder. Én af afdelingens yngre læger er medlem af afdelingens MED-udvalg, og den uddannelsessøgende opfordres til at deltage i reservelægerådets arbejde. Én af de yngre læger varetager mod honorering, skemalægning af obduktionsaktiviteterne.

Kompetenceudvikling

I introduktionsuddannelsen får man en gradvis indføring i specialets arbejdsmetoder og teknikker, hvilket naturligt indledes med aktiv deltagelse i obduktioner. Det er hensigten, at den uddannelsessøgende sideløbende oplæres i undersøgelse af andet prøvemateriale. I

målbeskrivelsen for specialet (www.sst.dk) beskrives, hvad man skal lære under introduktionsuddannelsen (såkaldte kompetencer), og det beskrives også, hvordan disse kompetencer opnås og løbende vurderes og registreres i en logbog i samarbejde med en vejleder. Under introduktionsuddannelsen bygger læringen primært på mesterlæreprincippet og på selvstudium. Dertil kommer tværfaglige, teoretiske kurser, hvor der opnås kompetence inden for kommunikation, samarbejde og ledelse/administration.

Introduktionslægen skal lære selvstændigt at udføre en obduktion med hvad dertil hører af forudgående og efterfølgende papirarbejde, og man skal lære at modtage og udskære operationspræparater og væv til fryseundersøgelse (hasteprøve diagnosticeret under operationen) samt at diagnosticere nogle af de hyppigst forekommende godartede forandringer. Derudover er vægten lagt på specialets rutineteknikker, herunder histokemiske og cytokemiske farvemethoder samt immunhistokemi. Introduktionslægens arbejds- og ansvarsområder vil blive tilrettelagt efter den pågældendes evner og tidligere erhvervede kunnen og vil således blive individualiseret. Arbejdstilrettelæggelsen vil naturligvis tage højde for afdelingens behov og personalets øvrige sammensætning, men det vil ikke blive på bekostning af det uddannelsesmæssige indhold. Såvel introduktionsstillingerne som de stillinger, der er knyttet til hoveduddannelsesforløbene, er først og fremmest undervisningsstillinger, som skal sikre uddannelse af velkvalificerede speciallæger.

Uddannelsen vil foregå under supervision af afdelingens øvrige personale og fokuserer i starten på modtagelse og udskæring af operationspræparater. Dette suppleres efterhånden med mikroskopi og svarafgivelse, således at disse elementer kommer til at udgøre en stadig stigende del af arbejdet. De histologiske og cytologiske præparater vil naturligt stige i sværhedsgrad i overensstemmelse med udviklingen af den uddannelsessøgendes evner, således at den uddannelsessøgende hele tiden udfordres.

Den uddannelsessøgende gives allerede i en tidlig fase selvstændigt ansvar, hvilket bidrager til udvikling af den faglige ekspertise og til at integrere den uddannelsessøgende i afdelingen.

Læringsstrategi

Specialets arbejde er af en sådan beskaffenhed, at de faglige kompetencer kan opnås ved hjælp af relativt få læringsstrategier, hvor ”mesterlære” er den vigtigste. Ved mesterlære får den uddannelsessøgende demonstreret de enkelte elementer i arbejdet og skal derefter udføre arbejdet under supervision og feedback med stigende selvstændighed. Det superviserede daglige arbejde suppleres med aktiv deltagelse i klinisk-patologiske konferencer, hvor de patologiske fund sammenholdes med patientforløb, symptomer samt kliniske og parakliniske fund, hvilket (suppleret med kompetencerne opnået under basis/turnusuddannelsen) giver den uddannelsessøgende den nødvendige indsigt i kliniske forhold.

På afdelingen afholdes møde mellem søjle 2 læger og alle uddannelsessøgende læger i afdelingen en til to gang månedligt, hvor et udvalg af foregående uges lærerige præparater gennemgås/diskuteres. Desuden holdes hver anden mandag lægemøde, hvor bl. a. administrative emner diskuteres og hvor der rapporteres fra kongresser, møder o.lign. Dette møde indledes med at en YL demonstrerer et interessant/lærerigt præparat.

Selvstudium er nødvendig for at opnå kendskab til specialets teoretiske fundament.

Afdelingen råder over relevante lærebøger inden for patologisk anatomi og cytologi og holder diverse fagtidsskrifter, og afdelingen er online med regionens sundhedsfaglige bibliotek. Den uddannelsessøgende skal under vejledning selv opsøge teoretisk viden i relation til de sygdomme,

vedkommende bliver præsenteret for, og sætte sig ind i de lokale, nationale og/eller internationale retningslinjer for udklæring og histologisk vurdering, der findes for visse præparattyper. Ved aktiv deltagelse i de tværfaglige kurser opøves flere af de andre kompetencer, der er beskrevet i målbeskrivelsen (kommunikation, samarbejde, ledelse/administration, forebyggelse/sundhedsfremme mv.). Disse kurser tilrettelægges og administreres af Sundhedsstyrelsen og varer i alt 1 uge (www.sst.dk).

Evalueringsstrategi

Mesterlæreprincippet anvender struktureret observation og feedback. Den tætte supervision, som er beskrevet under læringsstrategier, bevirker, at arbejdsproceduren kan vurderes umiddelbart, og at eventuelle råd om forbedring kan gives med det samme. Kompetenceopnåelse kan først attesteres i logbogen, når det enkelte mål er nået kvalitativt, og ansvaret herfor påhviler den uddannelsesansvarlige overlæge. Under samtaler med vejlederen evalueres såvel de opnåede praktiske færdigheder som den teoretiske viden under hensyntagen til det givne tidspunkt i introduktionsuddannelsen, og eventuelle problemer med uddannelsesforløbet og afdelingens uddannelsesstilbud søges afhjulpnet. Gennem sådanne samtaler og via supervision i det daglige arbejde kan vejlederen danne sig et indtryk af den uddannelsessøgendes samlede indlæring i forhold til målbeskrivelsen. Godkendelse af de tværfaglige kurser kræver aktiv deltagelse med højst 10% fravær. Kursusdeltagelsen skal attesteres af den pågældende kursusledere.

Evaluering af og vejledning i den lægelige videreuddannelse

Evaluering under ansættelsen følger i øvrigt Sundhedsstyrelsens retningslinjer for vejledning og evaluering af den lægelige videreuddannelse. Ved ansættelsen tildeles den uddannelsessøgende en klinisk vejleder, som sammen med den uddannelsesansvarlige overlæge afholder introduktionssamtale, justeringssamtale (evt. flere) og slutevalueringssamtale. Med udgangspunkt i uddannelsesprogrammet udarbejdes ved introduktionssamtalen (som skal afholdes inden for de første 2 uger af ansættelsen) i samarbejde med den uddannelsesansvarlige overlæge en individuel uddannelsesplan, som beskriver på hvilken måde, den uddannelsessøgende og afdelingen vil arbejde hen mod målene. Vejlederen og den uddannelsessøgende og i fornødent omfang også den uddannelsesansvarlige overlæge holder løbende møder, hvor det hidtidige forløb diskuteres og logbogen gennemgås med henblik på opnåede kompetencer. Uddannelsesplanen indgår sammen med checklisten i logbogen. Evalueringsskemaerne udfyldes via evaluer.dk og kvittering herfor fremvises ved slutevalueringssamtalen.

Såfremt uddannelsesforløbet ikke afvikles planmæssigt, har vejlederen pligt til at forsøge at afhjælpe den uddannelsessøgendes problem så hurtigt som muligt. Ved et utilfredsstillende forløb er både den uddannelsessøgende læge og vejlederen forpligtet til at orientere den uddannelsesansvarlige overlæge.

Afdelingen er som undervisningsafdeling omfattet af specialets inspektorordning.